

H O V Á T Ű N T E K E L

A R É G I P E S T I A S Z F A L T M E G S Z Á L L O T T A I

S Z E R E L M E S E I É S B O H Ó C A I

Az Oktogon kék-vörös neonjai felett néhány napja már hangszóró bömböli a legújabb sláger, a nagymezőutcai „Broadway”-n autósorok hűtőiről verődik vissza a kávégőzős eszpresszók párás fénye, a korányári estében ragyog, szípkorkázik az új, pesti élet, az új, „pesti éjszaka”, amely már nem törődik a néptelen Múzeum-kerttel, az elhagyott, csendes budai utcákkal, bezárt kávéházak elhomályosult ablakaival, a New Yorkkal, ahol írók, színészek, hírlapírók és „egyéb csirkefogók” vitáztak valaha hajnalig, néha csak jelentéktelen apróságokon, amelyek után ellentmondást nem tűrő hangon jelentették ki: ez pedig így igaz, punctum...

Ma már talán senki sem mondja azt, hogy punctum és eltűntek, valami csendes, szomorú megadással veszttek el nyomtalanul a pesti éjszaka, a pesti aszfalt furcsa figurái, jellegzetes alakjai, akiket néhány esztendővel ezelőtt még mindenki ismert, eltűntek, belezuhantak az erőszak korának iszonyú kataklizmájába, senki sem tudja, hová lettek s talán nem is keresi őket már senki.

Elsőnek lovag Freystädtler Jenő tűnt el, a pasa. Az ostrom előtt még sokszor látták végigsietni az Andrássy-úton, kopottan, de lakkcipősen, akkor már albérletben lakott volt udvari borbélyánál egy Csengery-utcai hónapos szobában. Az egyre torlódozó események közt észre sem vették, hogy meghalt. Ő nyitotta meg a sort, a vihar aztán elvitte a többi is, azokat, akik úgy tartoztak ennek a városnak arcához, mint annakidején a Stefániai kocsikorzó, a katonabanda a Weingrubernél, a Feld-színház vagy a New-York márványasztalai...

A Royal-szállóban tanyázott Kázmér Kázmér, a hírlapíró. Mindenki ismerte s mindenki ismerte a nagy kérdést, amelynek tanulmányozására hosszú esztendőket szentelt: ötre bevágni vagy sem? Kázméri Kázmér kártyás volt, a kártyásoknak abból a fajtájából, akik valami kétségbeesett, görcsös erőfeszítéssel próbálják megoldani a rejtélyt, lapok, színek és számok szeszélyes perdülésének rejtélyét, a kérdést, hogy ötre bevágjanak-e vagy sem s közben átalakul, különösként szokások legszélég csúszik el az életük, apró történetek, már-már szinte legendák születnek alakjuk körül. Kázméri Kázmér hihetetlenül babonás volt, iszonyúan félt a haláltól, nem evett húst, jobblábbal kelt, irtózott a macskáktól s titokban fiatalítási kísérletekkel foglalkozott. Rossz embernek tartották, ő volt a Rossz Ember Budapesten, Batazseki Lajos szerint órákig képes volt követni egy dajkát, hátha leejti karjáról a csecsemőt... Közvetlen az ostrom

előtt, úgy látszik, sikerült megoldania a nagy kérdést, a lapok jól mentek, szinte félelmetesen jól, Kázméri Kázmér megijedt saját szerencséjétől, rosszat sejtett. S nem sokkal a nagy nyereségek után, valahol Pestkörnyéken a babonás kártyás a pártszolgálatos testvérek áldozata lett...

Auschwitzban tűnt el nyomtalanul Zoli, a bohóc. Suszterinastól államférfilig ismerte egész Budapest. Horváth Zoltánnak hívták és Pécsről érkezett egy nap, hogy furcsa, apró kis alakjával szerencsét próbáljon. A Beketow-cirkusz szerződtette és ő lett Zoli, a bohóc, az első törpe bohóc Európában. Csendes, szerény emberke volt, korán feküdt és korán kelt, egész családját, rokonságát ő tartotta el. Róla mondták a New-Yorkban, ha önmagától forogni kezd a forgó ajtó és nem jön be rajta senki, akkor Zoli érkezik, a bohóc. A pikkoló-fiú ilyenkor már sietve hozta a párnát, mert Zoli csak azon ülve érte el az asztalt, felmászott, lógatta apró kis lábait, keveset beszélt, az arca mindig furcsán szomorkás volt...

Hacsek úr délelőttönként sietett végig a Körúton, szakettben, szalmakalapban, gomblyukában szegfüvel. Ő volt a Hacsek, az igazi Hacsek, akiről Vadnai László a ma már fogalommal lett Hacsek és Sajó-párbeszédék ügyefogyott Schlemiljét mintázta. Egyszer fel is léptették az Intim Kabarében, élete legboldogabb napja volt, eljátszhatta a Hacseket... Miből élt, mivel foglalkozott valójában, senki sem tudta. Csak jött, virágcsokorral, mert örökké szerelmes volt, persze reménytelenül, elszavalt néhány sort valamelyik Shakespeare-tragédiából, aztán elment. Él-e, meghalt, nem tudni. Eltűnt. Többé már nem fordulnak nyurga alakja után az emberek, nézzétek, itt megy a Hacsek, az igazi Hacsek...

Oszkár bácsinak, a fehérhajú mesemondónak, kevesen tudják, Szalai Oszkár volt a valódi neve. Valaha újságíróskodott, majd mesélni kezdett. Mesélt, mesélt, nem hivatásból, hanem valami különös, szinte apostoli ihlettől fűtötten, gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt, az Állatkertben, a Szigeten, kávéházban, korcsmában, utcasarkon. Minden héten új mesét írt és a New-York kávéházban tartotta a „bemutatót”. Jean, a pincér, valamint Dittrichstein, a poloskairtó voltak első hallgatói. Kopott szakettkabátján ezernyi pecsét éktelenkedett, gallérja kirojtosodott, de ő csak mesélt. Megtörtént, hogy délelőttönként a Körúton iskolából jövő gyerekek álltak körül és hallgatták a legújabb mesét a

királyfiról és a szegény gyermekről. Oszkár bácsiról tréfák születtek, neve fogalom lett, nagy hazugságokra azt mondták Pesten: Oszkár bácsi meséje... Az őszhajú mesemondót sokszor vitte magával éjszakai útjaira Krúdy Gyula. Ilyankor a Rudas-fürdőben kötöttek ki hajnalban, beültek a meleg medencébe és Oszkár bácsi a víz csobogásától kísérvé mesélt Krúdynak, az író csukott szemmel, félrehajtott fejjel hallgatta...

A „korszellem” eltította Oszkár bácsit a mesétől. A fehérhajú mesemondó szomorúan rója a pesti aszfaltot, székhelyét a New-York kávéházból a Boráros-téri Pápa-féle kávéházba tette át, amely arról volt nevezetes, hogy az összes bel- és külföldi lapok körbe függtek a kávéház falán. Itt mondtotta el utolsó meséjét a kiszolgáló kisasszonynak a rossz emberekről, akiknek nem kell a mese s akikből büntetésül kiölte a szívet a Jóisten. Az ostrom alatt tűnt el, akár a csodálatos szellem, amely egyik meséjében leszáll a földre, hogy boldogságra tanítsa az embereket, aztán dolgvégeztlenül távozik...

És nyomtalanul tűntek el a többiek is. A nyolcvanhárom éves Füredi bácsi, minden könyvügyöndökön koronázatlan királya, aki egyszer papnak öltözve, ministránsgyerekekkel járta a falvakat és úgy adott el könyvsorozatot. Különbö a New-Yorkból indult el minden reggel meghódítani a nagyérdemű vásárlókat. Nem hivatása, de szenvedélye volt az ügynökölés. Aranymadár, a pesti bohémvilág bizalmasa, kabátok zálogbavivője, diszkrét ügyek intézője, a halk, sovány, szemüveges férfi, akit mindenki csak úgy ismert: az Aranymadár, valódi neve és foglalkozása nem volt, egyszer fellépett Zerkovitz Béla operettjében, talán tévedésből, ma már nem tudni, s azóta maradt rajta a név. A Tanár úr, aki korszakállt viselt és mindenkitől csak hús fillért kért, pengősből visszaadott nyolcvanot s a kávéházakat járta, Árpád, a plakátköltő, aki kecskeszakállisan sietett végig az utcán és az összes nacionalista plakátokra hatalmas, kalligrafikus betűkkel a szeretetről írt verseket, ezt csinálta reggeltől estig, míg végül internálták. Nyomtalanul tűnt el a Krisztus is, Goilovics Péter Pál, a gnosztikus apostol, aki a Simplon-kávéházban írta naphosszat tizenöt kötetes új bibliáját s néha átugrott a New-Yorkba, hogy az egybegyűlteknek felolvasson egy-egy részletet...

Az Oktogonon villog a fényreklám, bömböl a hangszóró, az új, pesti éjszaka még az emlékek felett is átlépett azoknak, akik valaha megszállottai, bohócai, szerelmesek voltak.

Vajda István

